

Reģionu komitejas atzinums “Eiropas kultūras galvaspilsēta – nākotnes attīstība”

(2012/C 113/05)

REĢIONU KOMITEJA

- atzīst, ka EKG ir vērtīgs pasākums, kas izceļ Eiropas kultūru bagātību, daudzveidību un kopīgos aspektus, un norāda, ka Eiropas Savienības kultūras straujas izaugsmes laikā EKG programma ir īpaši palīdzējusi veidot Eiropas identitāti;
- norāda, ka Kultūras galvaspilsētas nosaukuma arvien pieaugošais prestižs ir ļāvis ierādīt kultūrai nozīmīgu vietu arī dalībvalstu, reģionu un pilsētu politikajā darba kārtībā;
- atkārtoti uzsver, ka starpkultūru dialogs, ko papildina sociālā un teritoriālā kohēzija, var palīdzēt nostiprināt privātās, sociālās un pilsoniskās dzīves pamatvērtības, piemēram, solidaritāti, atbildību, iecietību, cieņu. Turklāt starpkultūru dialogs var veicināt dažādām kultūras vidēm piederošu indivīdu un grupu savstarpējo saskarsmi un solidaritāti;
- norāda, ka pilsētās, kurām bijis piešķirts EKG nosaukums, kultūras nozare kļuvusi jūtami spēcīgāka un līdzdalība kultūras norisēs ir ievērojami pieaugusi, īpaši jauniešu vidū;
- uzsver, ka EKG jāklūst par tādu procesu, kas vietējai auditorijai piedāvā izglītojošas programmas un iespēju līdzdarboties pasākumos, tādējādi veicinot iedzīvotāju izpratni par sava reģiona un Eiropas jautājumiem.

Ziņotājs Anton ROMBOUTS (NL/PPE), Hertogenboscas mērs

I. IETEIKUMI POLITIKAS JOMĀ

REĢIONU KOMITEJA

Vispārīgs konteksts

1. atzinīgi vērtē to, ka Komisija gatavo jaunu tiesisko regulējumu Eiropas Kultūras galvaspilsētai (EKG) un 2010.–2011. gadā ir rīkojusi tiešsaistes apspriedi un atklātu sanākumi; atkārtoti uzsver, ka ir gatava dot ieguldījumu diskusiju pasākumos, kā norādīts atzinumā “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko groza Lēmumu Nr. 1419/1999/EK, ar kuru nosaka Kopienas rīcību pasākumam “Eiropas Kultūras galvaspilsēta” no 2005. gada līdz 2019. gadam”⁽¹⁾;

2. uzsver, ka EKG programmu ir svarīgi turpināt arī pēc 2019. gada;

3. atzīst, ka EKG ir vērtīgs pasākums, kas izceļ Eiropas kultūru bagātību, daudzveidību un kopīgos aspektus, un norāda, ka Eiropas Savienības kultūras straujas izaugsmes laikā EKG programma ir īpaši palīdzējusi veidot Eiropas identitāti;

4. norāda, ka Kultūras galvaspilsētas nosaukuma arvien pieaugošais prestižs ir ļāvis ierādīt kultūrai nozīmīgu vietu arī dalībvalstu, reģionu un pilsētu politiskajā darba kārtībā. Turklāt pētniecība un ieguldījumi kultūrā ir svarīgs līdzeklis, ar ko veicināt labklājību un sociālo kohēziju gan pilsētās un reģionos, gan valstu un Eiropas līmenī;

5. uzskata, ka iespēja piedalīties daudzveidīgā kultūras dzīvē paplašina jauniešu garīgo apvāršni un palīdz viņiem pārvarēt aizspriedumus un bailes no svešādā un nepazīstamā, tādējādi sekmējot dažādu kultūru dialogu;

6. atkārtoti uzsver, ka starpkultūru dialogs, ko papildina sociālā un teritoriālā kohēzija, var palīdzēt nostiprināt privātās, sociālās un pilsoniskās dzīves pamatvērtības, piemēram, solidaritāti, atbildību, iecietību, cieņu, virzību uz sociālo progresu un izpratni par sociālo un kultūras daudzveidību. Turklāt starpkultūru dialogs var veicināt dažādām kultūras vidēm piederošu indivīdu un grupu savstarpējo saskarsmi un solidaritāti⁽²⁾;

7. atzīst, ka EKG programma ir dziļi ietekmējusi ekonomikas, sociālo un kultūras jomu; Kultūras galvaspilsētas statuss ir

spēcīgs impulss radošajai nozarei, kurai savā veidā ir liela nozīme Eiropas ekonomikā un kura ir citu nozaru ekonomikas virzītājspēks;

8. norāda, ka pilsētās, kurām bijis piešķirts EKG nosaukums, kultūras nozare kļuvusi jūtami spēcīgāka un līdzdalība kultūras norisēs ir ievērojami pieaugusi, īpaši jauniešu vidū;

9. uzsver, ka vietējās un reģionālās pašvaldības vislabāk izprot Eiropas Kultūras galvaspilsētu (vai šā statusa pretendentu) realitāti un situāciju un ka tām ir vislabākās iespējas palīdzēt EKG programmas izstrādē un īstenošanā, vienlaikus pilnībā ievērojot subsidiaritātes principu; turklāt vairumā dalībvalstu tieši vietējās un reģionālās pašvaldības atbild par kultūras pasākumu organizatorisko nodrošinājumu un norisi, tāpēc tām ir daudzpusīgas zināšanas un pieredze, ko izmantot novatorisku un radošu risinājumu meklējumos;

Ieteikumi

A. Kultūras galvaspilsētas projekta turpināšana un stiprināšana

10. ir vienprātis ar Eiropas Komisijas secinājumu, ka EKG statuss joprojām tiek augstu vērtēts, rosina plašas kultūras programmas un rada ievērojamu ietekmi⁽³⁾; šajā saistībā aicina turpināt iniciatīvu, kura arī turpmāk veicinās iedzīvotāju līdzdalību un ilgtermiņa attīstību; norāda, ka, īstenojot EKG pēc 2019. gada, jācenšas veidot līdzsvarotu pieeju kultūrai, kura ir jāatbalsta ne tikai tāpēc, ka dod reālu un skaitliski izmērāmu peļņu no ieguldījumiem, bet arī tāpēc, ka tā ir vērtība pati par sevi;

11. pauž pārliecību, ka EKG programma var palīdzēt veidot nākotnes Eiropu. Uzmanība jāpievērš tādām tendencēm kā nacionālisms, individuālisms un patēriņa kultūra, kā arīirstošā sociālā infrastruktūra. Globalizācija, mobilitātes palielināšanās un atvērtās robežas paplašina mūsu skatu uz pasauli. Eiropieši ir arī “pasaules pilsoņi”, taču vienlaikus ir jāsarģa un jāglabā katrai tautai raksturīgā vietējā kultūra. Eiropai jāspēj radīt apstākļus vietējās kultūras uzplaukumam, vienlaikus attīstot ietverošu Eiropas identitāti; Eiropas konkurētspējas celšanā izšķiroši svarīga ir rūpniecības, sociālā un ar vidi saistītā inovācija, kas palīdzēs arī stiprināt teritoriālo kohēziju;

12. norāda, ka EKG programmas pamatā jāliek vietējās un reģionālās kultūras norises, tāpēc izšķiroši svarīga ir iedzīvotāju un visu attiecīgajā teritorijā darbojošos publiskā un privātā sektora dalībnieku iesaiste visos projekta īstenošanas posmos; uzsver, ka EKG jāklūst par tādu procesu, kas vietējai auditorijai

⁽¹⁾ CdR 393/2003 fin.

⁽²⁾ CdR 251/2008 fin.

⁽³⁾ Pasākuma “Eiropas Kultūras galvaspilsēta” ex post novērtējums par 2010. gadu (Rūras Esene, Pēča un Stambula), COM(2011) 921 final.

piedāvā izglītojošas programmas un iespēju līdzdarboties pasākumos, tādējādi veicinot iedzīvotāju izpratni par sava reģiona un Eiropas jautājumiem. Eiropas kultūras galvaspilsētām jābūt vairāk iesaistītām pasākumos un iniciatīvās, kuras ES paredzējusi, lai īstenotu pašreizējās un turpmākās programmas kultūras jomā, un pakāpeniski jāiekļauj iespēja kļūt par šādu programmu piemērošanas vietām;

13. atzīst, ka EKG shēma ir izrādījies labs stimuls tādu programmu izstrādei, kuras sekmē iekļautību un starpkultūru dialogu, un norāda, ka daudzi līdzšinējie Kultūras galvaspilsētas pasākumi notikuši pilsētās, kurās vērojamas sociālās kohēzijas un integrācijas problēmas. Kultūras pieejamība ir viens no nozīmīgiem ceļiem uz lielāku atbildību un pilsoniskumu, individuālo un kolektīvo labklājību, sociālo mobilitāti, solidaritāti utt. Tas ir jāpatur prātā, un EKG programmas centrā jābūt iedzīvotājiem un pilsoniskajai sabiedrībai;

14. atkārtoti pauž pārlicību, ka kultūras jomai ir liela nozīme stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanā. Komiteja vērs uzmanību uz lieliskajām ekonomiskās attīstības iespējām, ko daudziem reģioniem paver kultūras tūrisms. Tomēr RK brīdina, ka nedrīkst vienpusīgi uzsvērt tikai kultūras tautsaimniecisko nozīmi. Ne mazāk svarīga ir kultūras loma labas un dinamiskas dzīves vides radīšanā, kas ir attīstības priekšnoteikums ⁽⁴⁾;

15. atbalsta viedokli, ka EKG instrumentu jātūrpina izmantot arī pēc 2019. gada, un rosina to paplašināt tā, lai vairāk uzmanības varētu pievērst eiropiešu daudzveidīgās kopīgās un individuālās identitātes meklējumiem. Tādēļ būtu jāparedz iespēja programmas saturā iekļaut ne tikai Eiropas, bet arī citu valstu kultūru un partnerus, tādējādi vēl vairāk uzsverot Eiropas kultūru vērtību un bagātību;

B. Daudzgažu norise

16. norāda, ka 25 gados EKG no vasaras festivāla pāraugusi gadu ilgā kultūras pasākumā, kas ietver tādus svarīgus elementus kā kultūras, sociālā un ekonomiskā attīstība. Atsevišķās pilsētās EKG programmas bijušas vēl plašākas un to norise aptvērusi vairākus gadus gan pirms, gan pēc paša pasākuma. Šāda pieeja ir izrādījies ļoti veiksmīga, jo tā stimulē vietējos iedzīvotājus iesaistīties EKG gada norisēs, sekmē kultūras jomas attīstību un līdzdalību un veicina starptautisko atpazīstamību un sadarbību;

17. atgādina, ka daudzgažu pieeja ir labs risinājums arī tāpēc, ka palīdz konsolidēt gan pilsētas un attiecīgā reģiona ieguvu-

mus, gan jaunos [Eiropas] tīklus, kas izveidojušies, pateicoties EKG statusam. Turklāt šāda pieeja palīdz nodrošināt, īpaši šajos finansiāli saspringtajos laikos, ka ieguldījumi kultūrā ilgāku laiku nepazūd no politiskā darba kārtības. Kritērijs "Pilsēta un pilsoņi" nosaka, ka pasākumam jābūt ilgtspējīgam un jāiekļaujas kultūras un sociālajā ilgtermiņa attīstībā. Tomēr vairums EKG galveno uzmanību joprojām pievērs kultūras svētku rīkošanai konkrētajā gadā; šajā ziņā pozitīva ietekme var būt pašreizējo, bijušo un turpmāko kultūras galvaspilsētu strukturētāki sadarbībai;

18. atkārtoti pauž viedokli, ka pilsētām pasākums būtu jāizmanto kā daļa no ilgtermiņa attīstības stratēģijas, tādējādi veicinot ilgtspējīgāku pieeju kultūras attīstībai un padziļinot EKG ietekmi un mantojumu, kā norādīts atzinumā "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Kopienas rīcību pasākuma "Eiropas Kultūras galvaspilsēta" veicināšanai no 2007. gada līdz 2019. gadam"; lai šīs stratēģijas attīstītu ilgtermiņā un tādējādi risinātu jaunos uzdevumus vietējā un reģionālā līmenī, vēlreiz jāaplicina, ka ir lietderīgi noteikt un attīstīt kopīgus vidējā termiņa un ilgtermiņa kultūras politikas pasākumus; to var paveikt tikai tad, ja ir skaidri pausta institucionālā griba un pilnībā iesaistīti publiskie un privātie sociālie partneri;

19. apzinās, ka EKG statusu piešķir uz vienu konkrētu gadu; atgādina, ka norises ir svarīgi plānot daudzgažu kontekstā un iekļaut kultūras, ekonomiskās, sociālās un teritoriālās attīstības ilgtermiņa politikā;

20. uzsver, ka dalībvalstīm jāvelta pienācīga uzmanība Eiropas kultūras galvaspilsētas projekta īstenošanai, īpaši attiecībā uz projekta funkcionalitāti. Katrai iesaistītajai dalībvalstij būtu jāatbalsta ikviens individuāls Eiropas kultūras galvaspilsētas projekts un tas jāiekļauj ilgtermiņa politikā un stratēģijā;

C. Reģiona līdzdalības veicināšana

21. atzīst, ka EKG programma ir paplašinājusies arī attiecībā uz tajā iesaistīto pilsētu un reģionu veidiem. Sākumā dalībvalstis izvirzīja galvenokārt savu galvaspilsētu vai kādu citu no lielākajām pilsētām. Vēlāk EKG statusu arvien biežāk sāka piešķirt arī mazākām pilsētām ("otrajām pilsētām" vai reģionālajiem kultūras centriem). Tas, ka samazinās kandidātpilsētu vidējais lielums, nozīmē, ka arvien plašāk jāiesaistās attiecīgajam reģionam. Pilsētas un mazpilsētas ir tikšanās vietas, tajās koncentrējas

⁽⁴⁾ CdR 172/2007 fin.

tirdzniecība, rūpniecība, izglītība un pārvaldes iestādes; tās atrodas apvidus centrā un atspoguļo reģionam raksturīgās īpatnības. Komiteja norāda, ka šī tendence atzīta, pēc 2007. gada iekļaujot EKG programmā arī reģionālo dimensiju; tāpēc RK uzsver pievienoto vērtību, ko, piešķirot EKG statusu, dotu reģionālās pieejas veicināšana, kā arī to, ka varētu apsvērt iespēju reģionālā līmenī piešķirt kultūras ziņā nozīmīga reģiona statusu, ko koordinētu attiecīgā reģiona vadošā pilsēta;

22. uzsver, ka turpmāk kandidātpilsētas vēl aktīvāk jāmudina iesaistīt EKG programmā arī attiecīgo reģionu vai — pierobežas pilsētu gadījumā — pat eiroreģionu, slēdzot partnerības nolīgumus, kuri nodrošina sadarbību visos iniciatīvas posmos; atzīst, ka ilgtspējīgu politisko un finansiālo apņemšanos izstrādē liela nozīme ir stingrai pārvaldības sistēmai. Tās pamatā jābūt stabilam visu pušu savstarpējam politiskajam atbalstam, tostarp budžeta garantijām, kā arī mākslinieciskajai neatkarībai un iedzīvotāju līdzdalībai;

23. uzsver, ka mūsdienu ekonomikā ārkārtīgi liela nozīme ir tīkliem un radošām pilsētām atvērtā inovācijas ekosistēmā, jo stratēģiskos jautājumos pilsētas, reģioni, augstskolas, pētniecības iestādes un uzņēmumi arvien vairāk sadarbojas, lai tādējādi gūtu apjoma vai diversifikācijas radītus ietaupījumus, dalītos zināšanās un koordinētu infrastruktūras plānošanu; aicina vietējās un reģionālās pašvaldības aktīvi iesaistīties tiesiskā regulējuma un finansējuma plānu sagatavošanā;

24. vērs uzmanību uz pasākuma Eiropas dimensiju un tās nozīmi⁽⁵⁾; atzīst, ka EKG programmas mērķis ir veicināt Eiropas mēroga sadarbību un uzsvērt Eiropas kultūras bagātību, kā arī iesaistīt un mobilizēt iedzīvotājus; atgādina, ka atbalsts attiecīgo teritoriālo apvidu aktīvai līdzdalībai EKG programmā tuvinātu šā mērķa sasniegšanu un garantētu, ka pozitīva ietekme ir jūtama arī plašākā reģionālā kontekstā;

25. atkārtoti aicina Eiropas Komisiju rūpīgi uzraudzīt un analizēt jaunās tendences, kas saistītas ar EKG projektu, un atbalstīt tās; atgādina, ka Eiropas Komisijai savu programmu izstrādē būtu pienācīgi jāņem vērā kultūras potenciāls, kāds piemīt pilsētu un reģionālajām partnerībām, kuras ir tik ļoti svarīgas visai sabiedrībai, un ka jaunās un pozitīvās tendences būtu jāizmanto⁽⁶⁾;

D. Veicināt dalību pirmajā kandidātu atlases kārtā

26. atzīst, ka EKG ir viena no veiksmīgākajām ES programām, kas ne vien attiecīgajai pilsētai un reģionam, kurā tā atrodas, bet pat kandidātpilsētām piedāvā unikālu iespēju panākt būtisku progresu kultūras, sociālajā un ekonomikas ziņā un dažos gados īstenot tādas pārmaiņas, kādu norisei parasti vajadzīga vesela paaudze;

⁽⁵⁾ CdR 393/2003 fin.

⁽⁶⁾ CdR 172/2007 fin.

27. tāpēc aicina mudināt plašu kandidātu loku pieteikties atlasei uz EKG statusa piešķiršanu; norāda, ka iepriekšējo gadu pieredze liecina — pieteikšanās jau pati par sevi dod pozitīvu impulsu kandidātpilsētas ekonomikai un uzlabo tās tēlu. Dalība sacensībā par EKG nosaukumu veicina arī jaunu [starptautisku] tīklu izveidi un sekmē partneru sadarbību reģionā;

28. apzinās, ka dalībvalstīm un Eiropas žūrijas sistēmai problēmas rada arvien pieaugošais kandidātpilsētu skaits, augošas piedāvājumu iesniegšanas izmaksas un ar sacensību saistīti organizatoriski jautājumi; aicina Komisiju uzsvērt arvien pieaugošā kandidātu skaita pozitīvo nozīmi un, to ņemot vērā, pēc 2019. gada pielāgot atlases procedūru;

29. uzsver: lai panāktu, ka pilsētās un reģionos palielinās sabiedrības informētība par EKG statusu, Eiropas Komisijai, dalībvalstīm un kandidātpilsētām jāstrādā ciešā partnerībā. Eiropas Komisijai jāturpina pilnveidot EKG nosaukuma “zīmola vērtību”, dalībvalstīm valsts līmenī plaši jāpopularizē iespēja piedalīties sacensībā, savukārt pilsētu ziņā ir izmantot savu tiešo saikni ar iedzīvotājiem un skaidrot iniciatīvas sniegtos ieguvumus. Nav šaubu, ka tādai pilsētai, kuras iedzīvotājiem trūkst skaidras izpratnes par EKG statusa mērķiem, būs grūti rast sabiedrības atbalstu dalībai atlase. Šis faktors var atturēt dažas iespējamās kandidātpilsētas no pieteikšanās;

30. norāda, ka būtu vēlams nostiprināt sacensības struktūru; ierosina orientēties uz visu kandidātpilsētu ieguldījumu kultūras attīstībā Eiropas, valsts un/vai reģionālā līmenī. Kandidēšanas procesā ielānoto pasākumu uzdevums varētu būt demonstrēt, kādu ieguldījumu katra pilsēta vai reģions dos kultūras politikas mērķu sasniegšanā, un, iespējams, arī apliecināt ikvienas pilsētas apņemšanos turpināt šo darbu katru gadu līdz pat EKG statusa piešķiršanai (neatkarīgi no tā, kurš uzvarēs sacensībā). Skaidrāka atlases kārtība palīdzētu mazināt pilsētu un reģionu savstarpējo spriedzi un dotu iespēju kandidātiem sniegt ieguldījumu plašāku ES un savas valsts mērķu īstenošanā. Visu šo faktoru kopums stimulētu veselīgu pieeju, ko varētu raksturot kā “sadarbību sāncensībā”;

31. aicina Komisiju mudināt dalībvalstis nodrošināt, lai valsts iestādes un struktūras sniegtu visu iespējamo atbalstu pilsētai, kas izvēlēta par kultūras galvaspilsētu;

E. Atlases procedūra

32. atbalsta dalībvalstu rotācijas sistēmu, saskaņā ar kuru patlaban (kopš 2007. gada) tiek piešķirts EKG nosaukums, un atzīst, ka šāda kārtība garantē vienlīdzīgas iespējas mazākām pilsētām un dalībvalstīm iegūt EKG statusu par spīti budžeta ierobežojumiem;

33. aicina Eiropas Komisiju apsvērt, vai jaunajā EKG tiesiskajā pamatā no jauna nebūtu jāietver iespēja uz EKG statusu pretendēt arī pilsētām, kas neatrodas ES dalībvalstīs; šādus apsvērumus rosina Stambulas pieredze (2010. g.) ⁽⁷⁾;

34. atkārtoti norāda, ka RK pārstāvim, kas darbojas atlases komisijā, arī turpmāk jābūt vienam no tās vēlētajiem locekļiem, kā tas ir bijis līdz šim; tomēr atzīst, ka darbošanās atlases komisijā nozīmē nevis goda amatu, bet gan ievērojamu darba slodzi un nopietnu atbildību pret konkursā pieteiktajām pilsētām; aicina Komisiju atzīt Reģionu komitejas funkcijas, ko tā pilda pārraudzības komitejā, un nodrošināt, ka minētā pārraudzības komiteja turpina aktīvi gādāt par to, lai programmas sagatavošanas posmā tiktu izstrādāta izraudzīto pilsētu kultūras programmu sinerģija ⁽⁸⁾; uzskata, ka būtu vēlams izraudzīties objektīvākus novērtēšanas kritērijus, kuri ļautu noraidītajām pilsētām izdarīt secinājumus un uz kuriem varētu pamatoties turpmākās kandidātes.

Briselē, 2012. gada 15. februārī

*Reģionu komitejas
priekšsēdētāja*
Mercedes BRESSO

⁽⁷⁾ Pasākuma "Eiropas Kultūras galvaspilsēta" ex post novērtējums par 2010. gadu (Rūras Esene, Pēča un Stambula), COM(2011) 921 final.

⁽⁸⁾ CdR 251/2005 fin.